

Maakuntien rahoitus

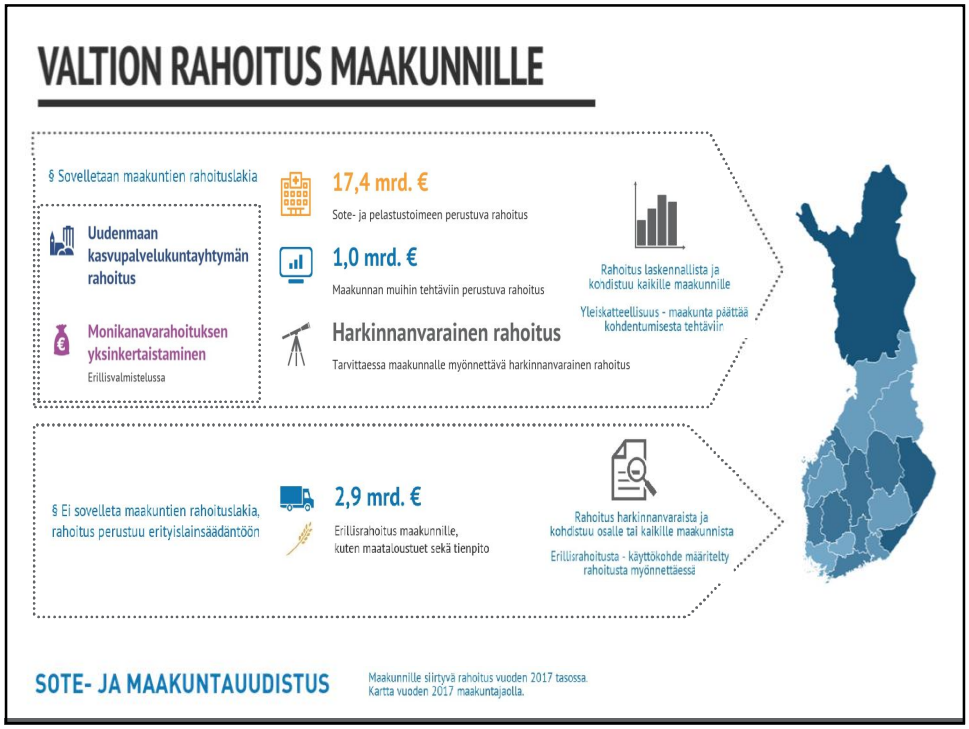
HE 15/2017 vp, HE 57/2017 vp ja HE 15/2018 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 22.3.2018

Budjettineuvos
Virpi Vuorinen
Valtiovarainministeriö/budjettiosasto

Maakuntien rahoitus ja rahoituslain soveltamisala

- Maakuntien valtion rahoituksesta säädetään **maakuntien rahoituslaissa**. Lähtökohtana on yksinkertainen, mahdollisimman hyvin eri puolilla maata maakuntien toiminnan kustannusten keskeiset perusteet kattava malli.
- Rahoitus on pääosin **laskennallista ja yleiskatteellista** ja se kohdennetaan **18:lle maakunnalle** maakuntien rahoituslain perusteella. Rahoitus **kiertää 18 maakunnan kautta**, vaikka tehtävä olisi keskitetty harvempaan maakuntaan.
- Maakunnat päättävät **lainsäädännön rajoissa** tämän rahoituksen kohdentamisesta maakunnan järjestämisvastuulla olevien tehtävien hoitamiseen.
- **Maakunnille kohdennetaan myös erillisrahoitusta** sellaisiin tehtäviin, joiden rahoituksessa maakunnalla ei ole harkintavaltaa tai jotka kohdentuvat maantieteellisesti hyvin rajatulle alueelle. **Rahoituslakia ei sovelleta** erillisrahoituksen jakamiseen. Ohjauselementteinä on hallinnonalojen erityislainsäädäntö ja valtion talousarvio. Erillisrahoitusta voi käyttää vain tehtäviin, joiden hoitamiseksi erillisrahoitus myönnetään.
- Yleiskatteista ja erillisrahoitusta ei ole tarkoitettu käytettäväksi samojen tehtävien hoitoon, poikkeuksena tietyt henkilöstökulut.

Valtion rahoituksen perusta ja tarkistaminen (5 ja 31 §)

- Maakuntien **rahoitus perustuu** lähtökohtaisesti **toteutuneisiin kustannuksiin**: Vuoden 2020 rahoitus vastaa:
  - kuntien vastaavista tehtävistä aiheutuneiden kustannusten kahden viimeisimmän tilastoidun vuoden keskiarvoa indeksitarkistettuna -20 –tasolle; ja
  - valtiolta siirtyvien tehtävien vuoden 2020 talousarviotasoa siirtyviä tehtäviä vastaavasti. (5 ja 31 §)
  - Lisäksi otetaan huomioon mahdolliset tehtävien muutokset. (31 §)
  - Rahoituslaskelmat tarkistetaan lopullisten kustannustietojen perusteella vuonna 2020 tai 2021, minkä jälkeen lopullisiin tietoihin perustuvat laskelmat ovat tarkistusvuotta seuraavasta varainhoitovuodesta lukien maakuntien valtion rahoituksen tarkistamisen perusteena.
- Valtion **rahoitusta tarkistetaan vuosittain**. Valtion rahoituksen perusteena käytetään sote:n osalta kahden viimeisimmän tilastoidun vuoden keskiarvoa ja muiden tehtävien osalta viimeisimmän tilastoidun vuoden tietoa maakuntien tehtävistä aiheutuneista valtakunnallisista kustannuksista. Kustannuksista vähennetään maakuntien perimät asiakas- ja käyttömaksut sekä maakuntien saamat myyntitulot. Vähennys tehdään **koko maan tasolla**. (5 §)
- Maakuntien järjestämisvastuulle kuuluvien **tehtävien laajuuden tai laadun muutos otetaan huomioon** korottavasti tai alentavasti valtion rahoituksen tarkistuksessa, jos se aiheutuu laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta. Käytännössä tämä toteutetaan perushintoja tarkistamalla. (5 §)

Toteutuneiden kustannusten huomioon ottaminen (6 §)

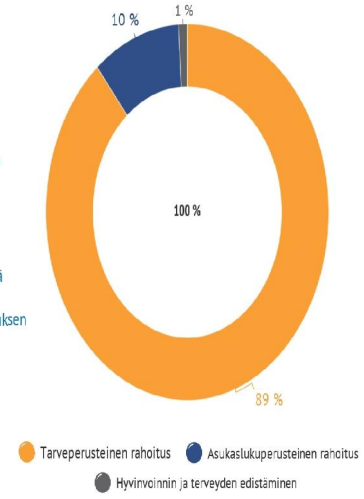
- Maakuntien **toteutuneet kustannukset huomioidaan vain** siihen määrään asti, että:
  - sote:n käyttökustannusten vuosittainen kasvu vastaa enintään prosenttimäärää, joka on **maakuntaindeksin toteutunut muutos lisättynä 0,5 prosenttiyksiköllä** (kustannusten nousun rajoitin).
  - maakunnan muiden tehtävien kustannusten vuosittainen kasvu vastaa enintään prosenttimäärää, joka on **maakuntaindeksin toteutunut muutos kerrottuna luvulla 0,4** (henkilöstökulujen osuus).
  - Kuitenkin **vuodet 2021–2022**: sote-kustannuksissa maakuntaindeksin muutos lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä.
  - Lisäksi rahoituksen tasoa tarkistetaan vuosittain maakuntaindeksin ennustetulla muutoksella.

- **Toteutuneet sote-kustannukset otetaan huomioon** kustannusten nousun rajoittimen ylittävältä osalta, jos se on **välttämätöntä peruspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi.**
  - Arviointi tarpeesta ottaa toteutuneet kustannukset huomioon tehdään julkisen talouden suunnitelmaa ja valtion talousarvioesitystä valmisteltaessa. Arviointi perustuu:
    1) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (/) 30 §:ssä tarkoitettuun selvitykseen;
    2) muihin julkisen talouden suunnitelmaa tai valtion talousarvioesitystä valmisteltaessa käytettävissä oleviin maakuntien talouden tai palvelujärjestelmän tilaa koskeviin selvityksiin ja tietoihin.

YLEISKATTEELLINEN RAHOITUS SOTEEN LIITTYVIEN MÄÄRÄYTYMISTEKIJÖIDEN PERUSTEELLA

§ Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin perustuvat rahoituksen määräytymistekijät maakuntien rahoituslain 3. luvussa

Asukasperusteinen rahoitus pitää laskennallisesti sisällään myös pelastustoimen tehtävien rahoituksen

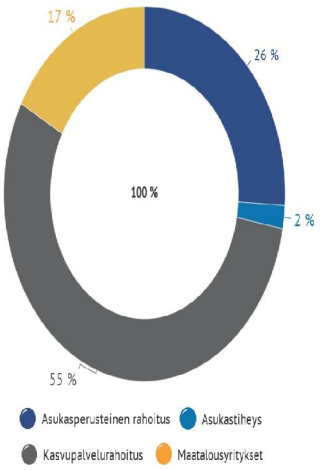

Tarveperusteinen rahoitus:

- 85,7 % Ikärakenne ja palvelutarve
- 1,5 % Asukastiheys
- 1,4 % Vieraskielisyys
- 0,3 % Kaksikielisyys
- 0,1 % Saaristoisuus

Prosenttiosuudet hallituksen esityksen mukaisina, vuoden 2017 tasossa.
Osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden perushintojen muuttuessa.

YLEISKATTEELLINEN RAHOITUS MUIDEN TEHTÄVIEN MÄÄRÄYTYMISTEKIJÖIDEN PERUSTEELLA

Kasvupalvelurahoituksen määräytymistekijöiden painoarvot:

60 %
Työttömien työnhakijoiden määrä maakunnassa

15 %
Työttömyysaste maakunnassa

25 %
Yritysten toimipaikkojen määrä

HUOM!
Kasvupalvelukriteerien perusteella muodostuva rahoitus Uudenmaan kasvupalvelukuntayhtymälle

Kuntayhtymän rahoitus* = kasvupalvelukriteerien mukainen rahoitus + 1,5 prosenttia

*Rahoitus vähennettäisiin Uudenmaan maakunnan rahoituksesta

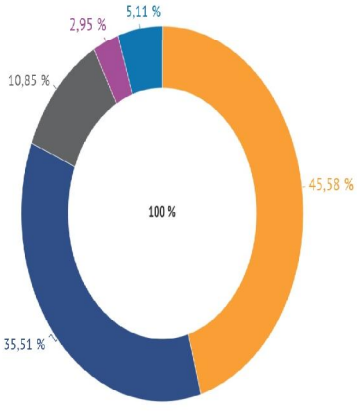
SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

Prosenttiosuudet hallituksen esityksen mukaisina, vuoden 2017 tasossa.
Osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden perushintojen muuttuessa.

MAAKUNTIEN YLEISKATTEELLISEN RAHOITUKSEN MÄÄRÄYTYMINEN

§ Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin perustuvat rahoituksen määräytymistekijät maakuntien rahoituslain 3. luvussa

§ Maakuntien muihin tehtäviin perustuvat rahoituksen määräytymistekijät maakuntien rahoituslain 4. luvussa

Muut tekijät:

1,53 %
Asukastiheys

1,33 %
Vieraskielisyys

0,95 %
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

0,92 %
Maatalousyritykset

0,28 %
Kaksikielisyys

0,11 %
Saaristoisuus

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

Prosenttiosuudet hallituksen esityksen mukaisina, vuoden 2017 tasossa.
Osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden perushintojen muuttuessa.

Maakunnan lisärahoitustarve

- Valtion rahoituksen ohella maakunnalle voidaan myöntää **valtion laina** tai **valtiontakaus**, jos maakunnalla ilmenee äkillisiä ja tilapäisiä ongelmia maksuvalmiudessa. (8 §)
- Jos valtion laina tai -takaus on riittämätöntä tai tarve johtuu ensisijassa rahoituksen määräytymisperusteiden toimimattomuudesta, maakunnalle voidaan myöntää **valtionavustusta**. (8 §)
- Maakunta voi hakemuksesta saada **harkinnanvaraista lisärahoitusta** poikkeuksellisten tai tilapäisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi. (7 §)
  - Lisärahoitus vähentää maakunnille maksettavan valtion rahoituksen kokonaismäärää.
- Maakunta voi ottaa myös **lyhytaikaista lainaa**.
- **Siirtymäaikana** v.2021-2024 7 §:ssä tarkoitettua **harkinnanvaraista rahoitusta voidaan myöntää** myös tilanteessa, jossa maakunta on **rahoitusjärjestelmän muutoksesta aiheutuvien merkittävien maakuntatalouden vaikeuksien vuoksi** lisärahoituksen tarpeessa. (32 §)

Siirtymäaika asteittain kohti laskennallisia kustannuksia

- Vuosina 2020–2025 valtion rahoituksessa siirrytään menoperusteisesta rahoituksesta laskennalliseen rahoitukseen.
- Vuosi 2020: maakuntien rahoitus perustuu maakunnan alueen kuntien ja kuntayhtymien toteutuneiden kustannusten keskiarvoon kahdelta viimeisimmältä tilastoidulta vuodelta.
- Siirtymäaika 2021–2024: rahoituksessa siirrytään asteittain toteutuneista laskennallisiin kustannuksiin.
  - Laskennallisten kustannusten osuus maakuntien rahoituksesta on 20 % v. 2021, 40 % v. 2022, 60 % v.2023 ja 80 % v.2024.
- Vuonna 2025 rahoitus perustuu kokonaan laskennallisiin kustannuksiin.

Laki maakuntien rahoituksesta (HE 15/2017 vp ja HE 57/2017 vp)

- Lakiehdotus (HE 15/2017 vp) sisältää ehdotukset:
  - Yleisistä säännöksistä ja valtion rahoituksen periaatteista (1 ja 2 luku)
  - Valtion rahoituksen hallinnoinnista, myöntämisestä ja maksamisesta (5 luku)
  - Muutoksenhausta (6 luku)
  - Voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä (8 luku), sekä
  - Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin perustuvasta rahoituksesta (3 luku)

- Lakiehdotusta täydentävä esitys (HE 57/2017 vp) sisältää ehdotukset:
  - Yleisten säännösten ja valtion rahoituksen periaatteiden tarkistamisesta muiden tehtävien osalta (1 ja 2 luku)
  - Voimaantulosäännösten tarkistamisesta (8 luku)
  - Maakuntien muihin tehtäviin perustuvasta rahoituksesta (4 luku)
    - huom. jo esitykseen 15/2017 vp sisältynyt pelastustoimi luetaan maakuntien muihin tehtäviin

HE 15/2018 vp

Maakunnan arvonlisäverokustannusten korvaaminen (9§ ja 23 §)

- Valtio korvaa maakunnalle arvonlisäverotuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävää ja verotonta toimintaa varten tehtyihin hankintoihin sisältyvän arvonlisäverokustannuksen.
- Maakunnalla on verollisten hankintojen lisäksi oikeus saada *laskennallisen* arvonlisäveron korvaus verottomista terveyden- ja sairaanhoidon sekä sosiaalihuollon hankinnoista. Korvauksen suuruus olisi 5 prosenttia hyödykkeen ostohinnasta tai muusta vastaavasta arvosta
- Korvaus maksettaisiin valtionrahoituksen maksamisen yhteydessä maakuntien raportoimien tietojen perusteella.
- Vuonna 2016 kuntasektorin saamat arvonlisäveron palautukset olivat yhteensä noin 2,5 miljardia euroa. Maakunnille kunnilta siirtyviin tehtäviin liittyy noin 1,2 miljardia euroa hankintoihin sisältyvää veroa. Kunnille jäisi palautuksia arviolta hieman alle 1,3 miljardia euroa.
- Sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä selvitetään, miten suoran valinnan palvelujen osalta yksityiselle palvelutuottajalle aiheutuva arvonlisäverokustannus otettaisiin huomioon laskennallisena eränä tuottajakorvausten maksamisen yhteydessä. Työryhmän toimikausi on 1.2.2018 – 30.9.2018.

Muutokset maakuntien rahoitusratkaisuun

- Momentti 31.30.63 Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v); lentoliikenteen ostot, 1 milj €, siirretään yleiskatteisesta erillisrahoitukseen
- Momentti 33.80.41 Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha). Momentin määräraha valtion vuoden 2017 talousarviossa on 2 550 000 euroa; poistetaan erillisrahoituksesta.
- Momentti 33.80.42 Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha). Momentin määräraha valtion vuoden 2017 talousarviossa on 300 000 euroa; poistetaan erillisrahoituksesta.
- Momentti 33.80.50 Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha). Momentilta siirretään Melalle kohdentuva hallintomenojen osuus Melalle ja Luovalle kohdentuva Luovalle.
- Momentti 30.40.20 Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v). Momentin määräraha valtion vuoden 2017 talousarviossa on 3 000 000 euroa; poistetaan erillisrahoituksesta.

Maakuntien rahoituslaskelmat

Maakuntien yleiskatteellinen rahoituslaskelma, yhteenveto muutoksista €

	Nykyjakauma		Laskennallinen jakauma		Muutos	
Maakunta	€	€/as	€	€/as	€	€/as
Uusimaa	4 890 330 524	2 985	4 892 663 547	2 986	2 333 023	1
Varsinais-Suomi	1 584 578 771	3 332	1 596 252 259	3 357	11 673 489	25
Satakunta	793 093 820	3 577	782 048 433	3 527	-11 045 387	-50
Kanta-Häme	604 754 237	3 480	590 388 979	3 397	-14 365 258	-83
Pirkanmaa	1 682 060 803	3 288	1 680 693 509	3 285	-1 367 294	-3
Päijät-Häme	701 040 034	3 361	742 647 801	3 561	41 607 766	199
Kymenlaakso	657 372 586	3 849	641 752 747	3 758	-15 619 839	-91
Etelä-Karjala	470 197 752	3 603	481 153 445	3 687	10 955 693	84
Etelä-Savo	570 515 876	4 063	567 431 495	4 041	-3 084 382	-22
Pohjois-Savo	1 009 353 905	3 992	978 183 693	3 869	-31 170 212	-123
Pohjois-Karjala	629 519 960	3 756	664 713 027	3 966	35 193 067	210
Keski-Suomi	962 982 648	3 516	965 652 503	3 525	2 669 856	10
Etelä-Pmaa	746 662 610	3 798	745 265 221	3 791	-1 397 389	-7
Pohjanmaa	614 440 548	3 477	606 238 789	3 430	-8 201 759	-46
Keski-Pmaa	264 120 747	3 826	248 236 813	3 596	-15 883 934	-230
Pohjois-Pmaa	1 439 612 569	3 501	1 442 592 583	3 509	2 980 013	7
Kainuu	320 006 907	4 278	313 500 054	4 191	-6 506 853	-87
Lappi	756 464 921	4 198	727 894 321	4 039	-28 570 600	-159
Koko maa	18 697 109 218	3 416	18 667 309 218	3 410	-29 800 000	-5
	min	2 985		2 986		-230
	maks	4 278		4 191		210

- Rahoituslaskelmat on päivitetty 2/2018. Kunta- ja maakuntalaskelmat on tehty ensimmäistä kertaa vuoden 2019 tasolla siten, että niissä on huomioitu uudistuksen tulevan voimaan vuonna 2020.
- Laskelmissa käytetyt tiedot kunnista maakuntiin siirtyvistä kustannuksista perustuvat Tilastokeskuksen toteuttamasta kuntien ja kuntayhtymien talousarviokyselystä kerättyyn tietoon.
- Maakuntien yleiskatteellinen valtionrahoitus olisi noin 18,7 mrd. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin perustuvan rahoituksen osuus tästä olisi noin 17,2 mrd. euroa ja maakunnan muihin tehtäviin, kuten palo- ja pelastustoimeen, ympäristöterveydenhuoltoon ja kasvupalveluihin liittyvän rahoituksen osuus 1,5 mrd. euroa. Erillisrahoituksen määrä olisi vuoden 2019 tasolla tehtyjen laskelmien mukaan noin 2,8 mrd. euroa.
- Vuoden 2019 tasoisen laskelman tulokset eroavat varsin paljon aikaisemmin julkaistuista, vuoden 2017 tasolla tehdyistä laskelmista. Erot johtuvat useista eri syistä, eikä laskelmia tule verrata suoraan toisiinsa:
  - Suurin osa laskelmien välisistä eroista selittyy laskelmien pohjana käytettävillä kustannustiedoilla. Sekä vuoden 2017 että vuoden 2019 tasolla tehdyt rahoituslaskelmat perustuvat sote-tehtävien osalta kuntien talousarviokyselystä saatuihin tuloksiin. Kyselystä saadut kustannustiedot ovat kuntien ilmoittamia arviotietoja. Varsinkin väestöpohjaltaan pienemmissä maakunnissa sote-tehtävien kustannuksissa voi olla merkittävää, ennustamatonta kausivaihtelua. Talousarviokyselystä saatujen tietojen luotettavuutta ei ole tällä hetkellä mahdollista arvioida tarkemmin. Kuntien sote-tehtävien todellinen kustannustaso selviää vasta kuntien tilinpäätöstiedoista.
- Maakuntalaskelmat ovat vielä alustavia arvioita, joihin tulee suhtautua tietyin varauksin. Laskelmien pohjana käytettyjen kustannustietojen luotettavuuden lisäksi tulee huomioida, että maakuntien lopulliseen rahoituksen tasoon vaikuttavat uudistuksen valmistelussa avoinna olevat kysymykset monikanavarahoituksen sekä työmarkkinatuen ja toimeentulotuen rahoitusosuuksista.
- http://alueuudistus.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10623/paivitetyt-laskelmat-maakunta-ja-sote-uudistuksen-kuntatalousvaikutuksista-seka-maakuntien-rahoituksesta-julkaistu

Maakuntien rahoituslain jatkovalmistelu

Maakuntien rahoituslakiehdotuksen jatkovalmistelu

- *Rahoitusvastuukysymykset: työmarkkinatuki, perustoimeentulotuki ja monikanavarahoituksen yksinkertaistaminen*
- *Maakuntien maksuvalmiuden turvaaminen*
- *Pääkaupunkiseudun kasvupalvelujen erillisratkaisu*
- *Rahoituksen perustana olevat kustannukset*
- *Indeksikorotuksen puolittaminen*
- *Rahoituksen painoarvojen tekninen tarkistaminen*

Kiitos!

alueuudistus.fi

virpi.vuorinen@vm.fi

SOSAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ • VALTIOVARAINMINISTERIÖ